

**Тема 13. Західноукраїнські
землі наприкінці XVIII – у
першій половині XIX ст.**

- **Маркіян Шашкевич (1811 — 1843)**

Український громадський та культурно-освітній діяч, греко-католицький священник, організатор громадсько-культурного об'єднання «Руська трійця», ініціатор і співавтор альманаху «Русалка Дністрова», перекладач українською мовою «Слова о полку Ігоревім».

- **Іван Вагилевич
(1811–1866)**

Український громадський діяч, поет, фольклорист, один із засновників громадсько-культурного об'єднання «Руська трійця», співавтор альманаху «Русалка Дністрова», перекладач українською мовою «Слова о полку Ігоревім».

- **Яків
Головацький
(1814–1888)**

Український поет, історик літератури, етнограф, викладач і ректор Львівського університету, один із засновників громадсько-культурного об'єднання «Руська трійця», співавтор альманаху «Русалка Дністрова».

- **Лук'ян Кобилиця
(1812–1851)**

Український громадсько-політичний діяч, керівник селянського повстанського руху на Буковині, депутат австрійського парламенту під час революції 1848—1849 рр.

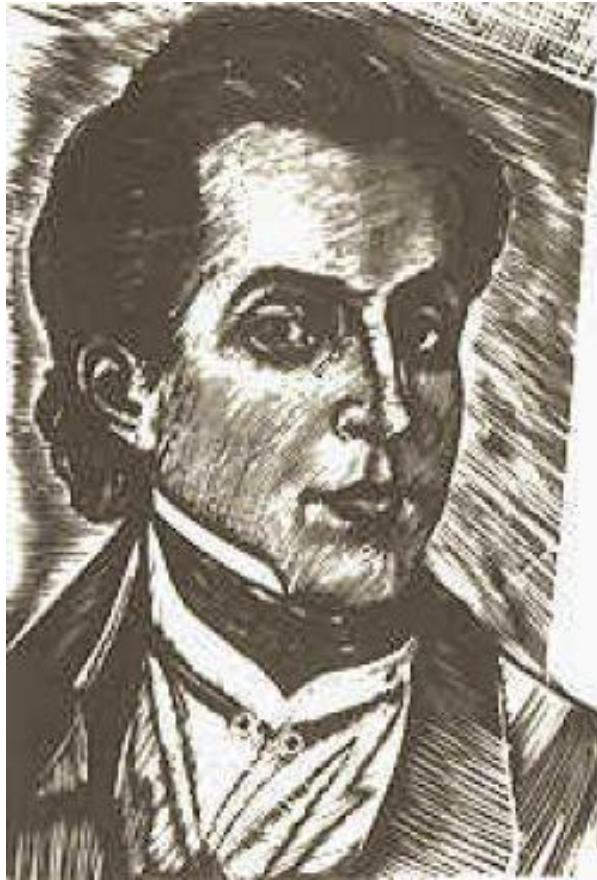
- **Іван
Могильницький
(1777(1778)–1831)**

Український освітній і церковний діяч, вчений-філолог.

Заснував першу на західноукраїнських землях культурно-освітню громадську організацію «Товариство галицьких греко-католицьких священників для поширення письмами просвіти і культури серед вірних», яка ставила собі за мету видання українських загальноосвітніх та релігійних книжок.

**Тема 14. Культура України
кінця XVIII – першої
половини XIX ст.**

- **Петро Гулак-
Артемовський
(1790–1865)**

Культурно-освітній діяч,
поет, байкар, автор байки
«Пан і собака», викладач
історії та географії, ректор
Харківського університету
в 1841—1849 рр.

- **Григорій Квітка-Основ'яненко (1778—1843)**

Перший видатний прозаїк нової української літератури, один із засновників Харківського професійного театру, автор комедій «Сватання на Гончарівці» та «Шельменко-денщик», повістей «Маруся», «Конотопська відьма».

- **Михайло
Максимович
(1804–1873)**

Учений-природознавець, історик, фольклорист і літературознавець, перший ректор Київського університету, член-кореспондент Петербурзької Академії наук, автор наукових праць «Про системи рослинного царства», «Основи ботаніки», «Роздуми про природу», видавець фольклорних збірників «Малоросійські пісні» та ін.

- **Михайло
Остроградський
(1801–1861)**

Математик і педагог,
академік Петербурзької,
Паризької, Римської та
Туринської академій наук,
автор наукових праць з
математичного аналізу,
математичної фізики,
аналітичної механіки,
теорії імовірності.

- **Василь Каразін
(1773-1842)**

Освітній і громадський діяч,
вчений, автор наукових
праць з агрономії,
метеорології, кліматології,
винахідник парового
опалення й технології
видобування селітри,
ініціатор відкриття
Харківського університету.

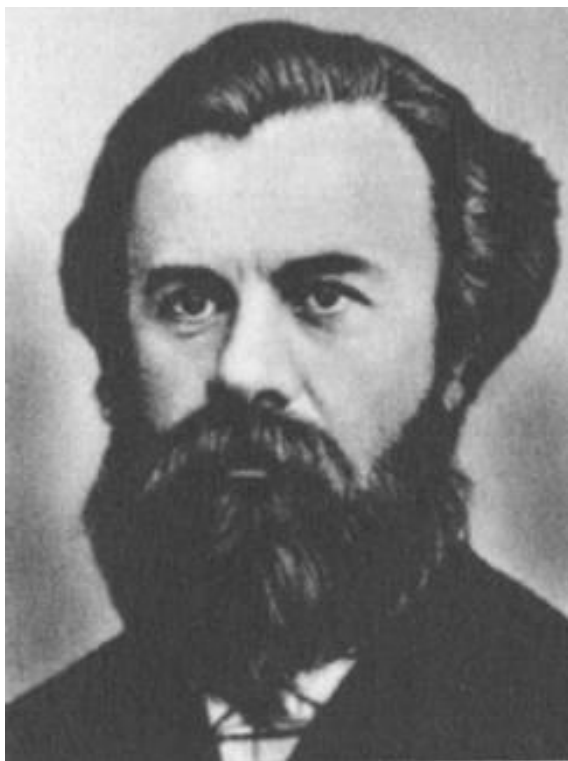

**Тема 15. Українські землі у
складі Російської імперії
в другій половині XIX ст.**

- **Володимир Антонович (1834–1908)**

Український історик, археолог, етнограф, представник угрупування так званих хлопоманів, один із засновників Київської громади, голова Історичного товариства Нестора Літописця, професор історії Київського університету.

- **Михайло Драгоманов (1841–1895)**

Український громадсько-політичний діяч, історик, письменник, публіцист, один із засновників громади в Києві, діяч Південно-Західного відділу Російського географічного товариства. Доцент Київського університету (1864—1875). Після звільнення за політичну неблагонадійність емігрував до Женеви, де очолював осередок української політичної еміграції (1876–1889), видавав часопис «Громада». Професор Вищої школи у Софії (1889–1895).

- **Павло Чубинський
(1839–1884)**

Етнограф, поет,
громадський діяч, учасник
Київської громади, член
редколегії газети «Київський
телеграф», один із
ініціаторів створення
Південно-Західного відділу
Російського географічного
товариства, автор вірша
«Ще не вмерла Україна...».

- **Борис Грінченко
(1863–1910)**

Український громадсько-політичний діяч, письменник, учений, один із засновників «Братства тарасівців», лідер Української радикальної партії, голова київської «Просвіти». Автор фундаментальних етнографічних, мовознавчих, літературознавчих та педагогічних праць, історичних нарисів, перших підручників з української мови й літератури, укладач чотиритомного тлумачного «Словаря української мови».

**Тема 16. Західноукраїнські
землі у складі
Австрійської (Австро-
Угорської) імперії в другій
половині XIX ст.**

- **Юліан
Бачинський
(1870–1940)**

Український громадський діяч, публіцист, член Русько-української радикальної партії, з 1899 р. - Української соціал-демократичної партії, автор праці «Україна поневолена». З 1918 р. стає членом Української національної ради ЗУНР; з 1919р. - представник УНР у Вашингтоні. Наприкінці листопада 1933 р. приїхав до Харкова, працював у редакції "Української радянської енциклопедії". У листопаді 1934 р. заарештований. Загинув у концтаборі.

- **Михайло
Грушевський
(1866–1934)**

політичний і державний діяч, історик, голова Наукового товариства ім. Т. Шевченка, завідуючий кафедрою історії України Львівського університету, автор 10-томної «Історії України-Русі», один із співзасновників Товариства українських поступовців, голова Української Центральної Ради.

- **Євген Левицький
(1870—1925)**

Український громадсько-політичний діяч, публіцист, ініціатор створення Русько-української радикальної партії, у 1899 р. — Української національно-демократичної партії.

- **Михайло Павлик
(1853–1915)**

Український громадський і культурно-освітній діяч, публіцист, письменник, редактор часопису «Друг», дійсний член Наукового товариства ім. Т.Шевченка, один із засновників Русько-української радикальної партії.

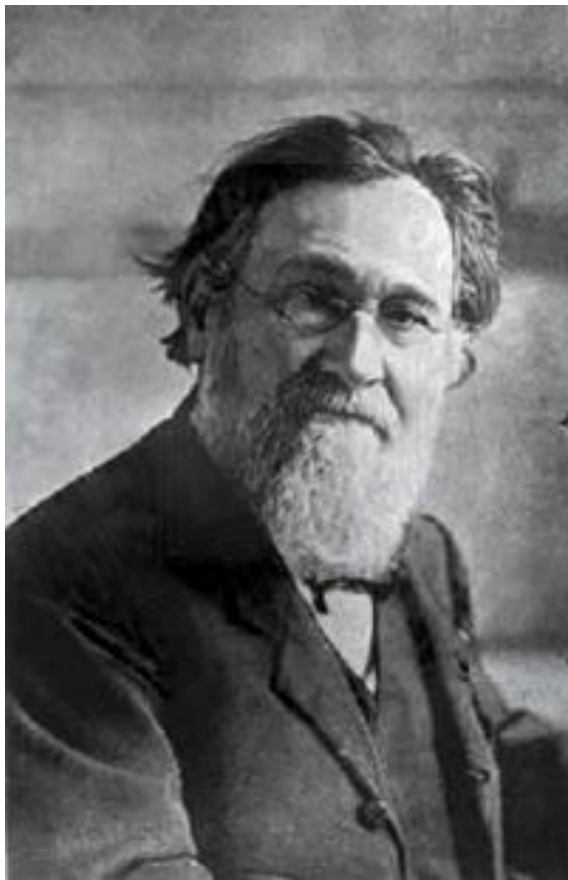
- **Іван Франко
(1856–1916)**

Український поет, учений, громадський діяч, член Наукового товариства ім. Т.Шевченка, один із засновників Русько-української радикальної партії, автор віршів «Каменярь», «Вічний революціонер», повісті «Захар Беркут», драми «Украдене щастя».

**Тема 17. Культура
України в другій
половині ХІХ – на
початку ХХ ст.**

- **Ілля Мечников**
(1845—1916)

Біолог, мікробіолог, імунолог, почесний член Петербурзької академії наук, лауреат Нобелівської премії, один із засновників другої в світі бактеріологічної станції в Одесі, займався проблемами боротьби з інфекційними захворюваннями.

- **Данило Заболотний
(1866–1929)**

Український мікробіолог, епідеміолог, Президент АН УРСР (1928–1929); засновник Інституту мікробіології та епідеміології в Києві; опублікував понад 200 праць, присвячених головним чином вивченню інфекційних хвороб — чуми, холери тощо. Його наукові висновки базувались на багатющому фактичному матеріалі, на подвижницькій практичній боротьбі з інфекційними захворюваннями.

- **Дмитро
Яворницький
(1855—1940)**

Український історик, археолог, етнограф, дослідник історії українського козацтва, автор тритомної праці «Історія запорізьких козаків», укладач зібрання історичних джерел «До історії Степової України».

- **Агатангел
Кримський
(1871—1942)**

Письменник, сходознавець, дослідник історії та літератури Ірану, Туреччини тощо, історик української мови та літератури, автор праць «Українська граматика», «Нариси з історії української мови», професор Київського університету, один із засновників УАН.

- **Леся Українка**
(Леся Косач-Квітка)
(1871—1913)

українська поетеса, прозаїк, драматург, автор поетичних збірок «На крилах пісень», «Думи і мрії», «Відгуки», драматичних поем «Осіння казка», «Кам'яний господар», «Лісова пісня» та ін.

- **Іван Карпенко-Карий
(Тобілевич)
(1845—1907)**

Український драматург,
актор, режисер, автор п'єс
«Безталанна»,
«Наймичка», «Хазяїн»,
«Сто тисяч».

- **Марко
Кропивницький
(1840—1910)**

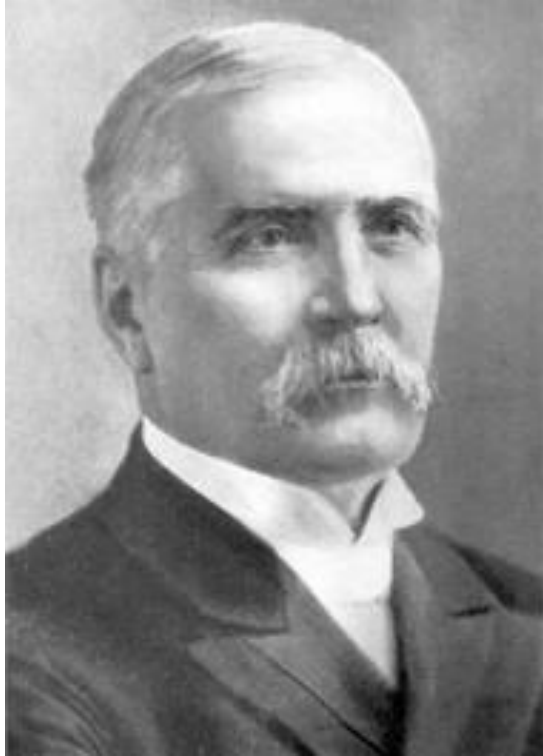
Драматург, актор, режисер, автор п'єс «Доки сонце зійде, роса очі виїсть», «Глитай, або ж Павук», «Дай серцю волю, заведе в неволю». З його ім'ям пов'язані створення українського професійного театру й наступний етап розвитку реалістичної драматургії.

- **Микола
Садовський
(Тобілевич)
(1856—1933)**

Український актор, режисер,
один із засновників
українського професійного
театру, виконавець
драматичних ролей у п'єсах
І. Карпенка-Карого
«Безталанна», М. Гоголя
«Ревізор», М. Старицького
«Тарас Бульба».

- **Микола Лисенко
(1842—1912)**

Український композитор, диригент, піаніст, автор опер «Наталка Полтавка», «Тарас Бульба», «Різдвяна ніч», творів на тексти Т. Шевченка «Музика до Кобзаря», «Гайдамаки», організатор щорічних шевченківських концертів.

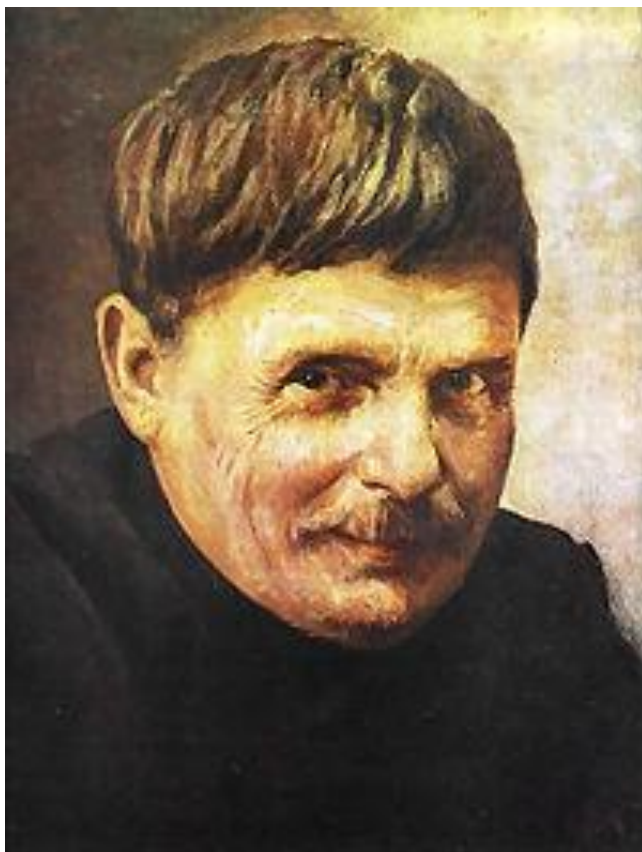
- **Семен Гулак-Артемовський (1813—1873)**

Композитор, співак, драматург, соліст опер у Флоренції та Петербурзі, автор першої української лірико-комічної опери «Запорожець за Дунаєм».

- **Микола
Пимоненко
(1862—1912)**

Український живописець, академік Петербурзької академії мистецтв, автор картин «Ворожіння», «Весілля в Київській губернії», «Сінокіс».

- **Сергій
Васильківський
(1854–1917)**

Український живописець. Створив ряд ліричних пейзажів України, розвивав у творчості тему історії українського козацтва. Виконав для Полтавського земства ряд великих історичних панно.

- **Микола
Леонтович
(1877—1921)**

Композитор, педагог, викладач хорової справи Київського музично-драматичного інституту ім. М. Лисенка, автор класичних обробок українських народних пісень «Щедрик-ведрик», «Дударик» та ін., хорових поем «Легенда», «Моя пісня», церковних хорів.

- **Соломія
Крушельницька
(1872—1952)**

Співачка, солістка
Львівського оперного театру,
виступала на оперних сценах
театрів у Петербурзі, Кракові,
Варшаві, Парижі, Мілані,
виконала близько 60 партій в
операх «Запорожець за
Дунаєм», «Пікова дама»,
«Мадам Батерфляй» та ін.,
виступала с концертами,
присвяченими пам'яті Т.
Шевченка .

- **Марія
Заньковецька
(1854–1934)**

Українська актриса, її сценічний дебют відбувся в Єлизаветграді (нині Кіровоград), де вона виконувала роль Наталки Полтавки у першому українському професійному театрі під керівництвом М. Кропивницького; працювала в найпопулярніших українських трупах М. Старицького, М. Садовського, М. Саксаганського, І. Карпенка-Карого.

**Тема 18. Українські землі у
складі Російської імперії
на початку ХХ ст.**

- **Євген Чикаленко (1861—1929)**

Громадсько-політичний і культурний діяч, меценат, активний член «Старої громади», один із засновників УДП і Товариства українських поступовців, член Української Центральної Ради, фінансував видання українських газет «Громадська думка», «Рада». Автор «Спогадів» та «Щоденника», які дають багатий матеріал до історії українського руху XIX і початку XX століть.

- **Сергій Єфремов**
(1876—1939)

Громадсько-політичний і державний діяч, літературний критик, історик літератури, член Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові, один із засновників УРП і Товариства українських поступовців, член Української Центральної Ради, секретар міжнаціональних справ Генерального Секретаріату УЦР, з вересня 1917 очолював Українську партію соціалістів-федералістів, віце-президент ВУАН (1922-1928рр.), репресований як один із керівників СВУ.

- **Симон Петлюра
(1879–1926)**

Громадсько-політичний і державний діяч, публіцист, член РУП і УСДРП, автор статті «Війна і українці», член Української Центральної Ради, секретар військових справ першого українського уряду — Генеральний секретар Гетьманський отаман військ УНР (з листопада 1918 р.). Голова Директорії УНР (9 травня 1919 — 10 листопада 1920).

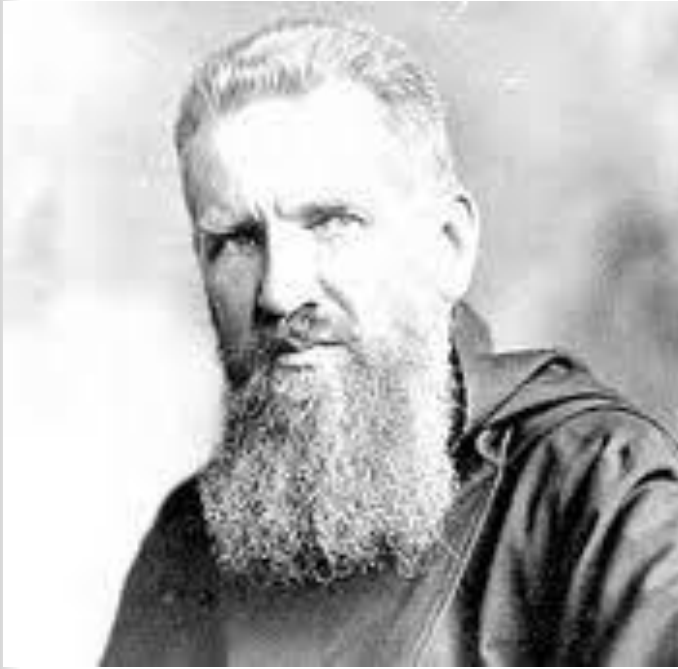

- **Микола
Міхновський
(1873—1924)**

Громадсько-політичний діяч, основоположник українського націоналізму, автор брошури «Самостійна Україна»; ідеолог і провідник Братства тарасівців, засновник Української народної партії, один із лідерів Української демократично-хліборобської партії, член Братства самостійників; один із засновників Українського військового клубу ім. П.Полуботка й Першого українського полку ім. Б.Хмельницького.

Тема 19. Західноукраїнські землі на початку ХХ ст.

- **Андрей
Шептицький
(1865 1944)**

Церковний, культурний та громадський діяч, митрополит Української греко-католицької церкви, меценат, дійсний член Наукового товариства ім.Т. Шевченка. Метою життя митрополита була єдність Української Церкви та побудова Української Держави, "наділеної християнською душею".

- **Кирило
Трильовський
(1864 — 1941)**

громадсько-політичний діяч, основоположник і один з керівників Української радикальної партії, творець січового руху, адвокат, редактор часописів „Зоря”, „Хлопська правда”, „Січові вісті”, „Громадський голос”; депутат парламенту Австрії та галицького сейму, голова Бойової управи УСС, член Національної Ради ЗУНР.

- **Іван Боберський
(1873—1947)**

Громадський діяч,
педагог, один із
засновників молодіжних
спортивно-пожежних
патріотичних товариств
«Сокіл», «Січ», «Пласт»,
член Бойової управи УСС,
член Головної української
ради, автор підручників із
фізичного виховання.

- **Августин
Волошин
(1874-1945)**

Громадський, державний і культурний діяч, педагог, науковець, професор математики і фізики, автор понад 40 книг, здебільшого підручників і праць з педагогіки та психології; греко-католицький священник Мукачівської єпархії, 1938р. прем'єр-міністр автономного уряду Карпатської України, в 1939р. став президентом цієї держави.

Тема 20. Україна в Першій світовій війні

- **Кость Левицький
(1859—1941)**

Громадський, політичний і державний діяч, один із засновників Української національно-демократичної партії, депутат австрійського парламенту та Галицького сейму, керівник Головної української (згодом Загальної української) ради, засновник і голова Національної Ради у Львові.

- **Дмитро Дорошенко
(1882-1951)**

Політичний діяч, дипломат, історик, публіцист, літературознавець, бібліограф, засновник «Просвіти» на Катеринославщині. Від квітня 1917 р. - крайовий комісар Галичини й Буковини; член Української партії соціалістів-федералістів, Центральної Ради, Чернігівський губернський комісар. Під час гетьманату Павла Скоропадського очолював Міністерство закордонних справ. Навесні 1919 р. змушений був покинути Україну, займався науковою діяльністю. Спадщина вченого налічує близько 1000 праць.

- **Георгій Бобринський
(1863 - 1928)**

Російський державний і військовий діяч, голова Галицько-Волинського генерал-губернаторства 1914–1915 рр. під час окупації російськими військами Галичини й Буковини. Керована ним російська окупаційна адміністрація проводила відверту антиукраїнську політику, його задачею було надання захопленим землям «російського характеру» і викорінення «мазепинства». За його розпорядженнями закривались українські школи, газети, друкарні, відбувались масові арешти і депортації української інтелігенції у глиб Росії.